

MINISTERIE VAN DEFENSIE**Militaire Inlichtingendienst**

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/2246	25 september 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 48/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/2246 d.d. 25 september 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

MILITAIRE INLICHTINGEDIENST/CO

Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

48/95

(Afgesloten 251200B SEP 1995)

Conclusie/voorzicht

Het recente Servische terreinverlies in west-Bosnië is mogelijk het gevolg van een bilaterale Servisch-Kroatische overeenkomst om een vredesregeling op basis van de Amerikaanse voorstellen mogelijk te maken. Ondanks hun recente militaire samenwerking zijn er aanwijzingen voor aanhoudende spanningen tussen Kroaten en Moslims.

Hoewel Moslims en Kroaten inmiddels gezamenlijk, conform het Amerikaanse vredesplan, ongeveer 51% van het Bosnische grondgebied beheersen, bestaat er nog steeds (zeker van Bosnische zijde) weinig vertrouwen in een bevredigende uitkomst van het vredesoverleg.

De parlamentsverkiezingen in Kroatië op 29 oktober zullen naar verwachting de positie van president Tudjman en de regeringspartij versterken. Er is nog geen sprake van toenadering tussen Serviërs en Kroaten waar het de toekomst van oost-Slavonië, in het bijzonder het herstel van het Kroatische gezag over Sector Oost, betreft.

Het is niet uitgesloten dat Servische nationalistena de recente tegenslagen in Kroatië en Bosnië-Herzegovina zullen pleiten voor (territoriale) compensatie in Kosovo en/of Macedonië.

Bosnië-Herzegovina

De Bosnische president Izetbegovic heeft een aantal voorwaarden geformuleerd voor voortzetting van het vredesproces in Bosnië-Herzegovina. Zo eiste hij de volledige demilitarisering van de Bosnisch-Servische stad Banja Luka. Ook maakte hij aanspraak op een territoriale verbinding tussen het door de Bosnische strijdkrachten beheerste gebied in centraal-Bosnië en de oostelijke enclave Gorazde. Tenslotte eiste hij volledig vrije toegang tot Sarajevo en herstel van de stroom-, gas- en waterleveranties aan de stad. Izetbegovic stelde dat indien aan deze eisen tegemoet zou zijn gekomen, een algemeen staakt-het-vuren tot de mogelijkheden gaat behoren. In zijn visie moet vervolgens binnen zestig dagen een vredesregeling worden ondertekend, die weliswaar een verdeling van grondgebied tussen de Moslim/Kroatische Federatie en de Bosnische Serviërs met zich mee zou brengen, maar op geen enkele wijze de basis zou mogen leggen voor afscheiding van een deel van het land. Aanvankelijk

had Izetbegovic verdere deelname aan de vredesbesprekingen afhankelijk gesteld van Servische aanvaarding van deze voorwaarden. Later heeft hij toegezegd wèl te zullen deelnemen aan de besprekingen, al gaf hij aan weinig vertrouwen in de resultaten daarvan te hebben.

Hoewel de door Izetbegovic genoemde eisen voor een deel zijn opgenomen in de vredesvoorstellen die onlangs van VS-zijde zijn gedaan, zijn sommige daarvan voor de Serviërs waarschijnlijk onaanvaardbaar. Zo is het vrijwel uitgesloten dat zij zullen instemmen met demilitarisering van Banja Luka, van oudsher één van de belangrijkste Servische steden in Bosnië-Herzegovina. Ook hebben Bosnisch-Servische leiders de afgelopen dagen onderstreept dat zij de recente overeenkomst van Genève, in weerwil van de eisen van Izetbegovic, zien als de basis voor een latere afscheiding van de Bosnisch-Servische "republiek" van Bosnië-Herzegovina. De uitspraken van Izetbegovic geven aan dat hij nog steeds weinig vertrouwen heeft in een bevredigende uitkomst van die onderhandelingen. Vermoedelijk ziet hij mogelijkheden om de militaire druk op de Bosnische Serviërs nog verder op te voeren en daardoor nieuwe concessies af te dwingen.

Na de snelle vorderingen die de Moslims en (Bosnische en Kroatische) Kroaten de afgelopen weken gemaakt hebben, is hun opmars sinds enkele dagen tot staan gekomen. De reguliere Kroatische eenheden (HV) die daarbij betrokken waren, hebben zich voor een deel weer teruggetrokken op Kroatisch grondgebied. Opvallend is dat de tegenstanders van de VRS nu gezamenlijk ongeveer 51% van het Bosnische grondgebied beheersen, hetgeen overeenkomt met het zowel in de voorstellen van de Contactgroep als in het Amerikaanse vredesplan genoemde percentage. Mede gezien het feit dat de veroveringen van Kroaten en Moslims sneller en eenvoudiger tot stand zijn gekomen dan bij alle eerdere militaire operaties van hun kant het geval was, is de veronderstelling gerechtvaardigd dat de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) tenminste een deel van het gebied bewust heeft prijsgegeven. Opmerkelijk in dit verband is ook het feit dat de opperbevelhebber van de VRS, Mladic, ten tijde van de Moslim-Kroatische operaties in west-Bosnië was opgenomen in een militair hospitaal in Belgrado. Er zijn aanwijzingen dat deze opname medisch gezien niet bijzonder urgent was. Dit zou erop wijzen dat Mladic zich met zijn verblijf in "Joegoslavië" openlijk aan verantwoordelijkheid voor het terreinverlies van de VRS in west-Bosnië heeft willen onttrekken.

Hoewel de Bosnisch-Servische president Karadzic heeft tegengesproken dat het terreinverlies van de VRS het gevolg was van een overeenkomst met zijn tegenstanders, zijn er aanwijzingen dat er wel degelijk sprake is van zekere afspraken. Er moet rekening mee worden gehouden dat het hier een bilaterale afspraak tussen Kroaten en Serviërs betrof. Opmerkelijk is in ieder geval dat vrijwel alle terreinwinst in west-Bosnië is geboekt in de sectoren waar de (Bosnische en Kroatische) Kroaten actief zijn geweest; in de gebieden waar de Bosnische regeringsstrijdkrachten (ABiH) optrad, was de terreinwinst minimaal.

Er blijft ondanks de gemelde militaire samenwerking tussen Kroaten en Moslims sprake van spanningen tussen beide bevolkingsgroepen. Dit blijkt onder meer uit een resolutie van het Bosnisch-Kroatische parlement, dat de onlangs "bevrijde" gebieden deel zullen gaan uitmaken van "Herceg-Bosna", de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina. Daarbij werd verklaard dat Herceg-Bosna

haar controle over deze gebieden op dezelfde wijze wil consolideren als de HV in de "Servische" gebieden in Kroatië heeft gedaan. uit de Krajina heeft willen navolgen. De Kroatische vice-premier Miletic, de speciale adviseur van president Tudjman voor samenwerking met de Bosnische Moslims, heeft verklaard dat het belang van de Bosnische Kroaten vereist dat het gebied rond Banja Luka deel uitmaakt van de Federatie tussen Kroaten en Moslims. Anderzijds heeft de Bosnische premier Silajdzic te kennen gegeven bereid te zijn tot onderhandelingen met de Serviërs over de toekomstige status van Banja Luka, en in ieder geval niet uit te zijn op de overgave van de stad.

Vermeldenswaard is ook dat Miletic heeft verklaard dat Bosnië-Herzegovina "constitutioneel moet worden herdefinieerd", omdat het niet meer de staat is die het bij de uitroeping van de onafhankelijkheid was. Bij die herdefiniëring zou in zijn visie rekening moeten worden gehouden met "huidige politieke realiteiten". Hoewel deze uitspraak voor meerderlei uitleg vatbaar is, lijkt hij erop te zinspelen dat de Bosnische regering rekening moet houden met het bestaan van Herceg-Bosna. Dit staat haaks op eerdere afspraken met de Moslims, die inhouden dat de taken en bevoegdheden van Herceg-Bosna op korte termijn moeten worden overgedragen aan de Federatie.

In dit kader is ook vermeldenswaard dat de ABiH tijdens de recente offensieven vooral aanvallen heeft uitgevoerd ten zuidoosten van Bihac en in de sector Donji Vakuf. In de tussengelegen gebieden waren uitsluitend Kroatische eenheden actief. Naar alle waarschijnlijkheid is één van de redenen daarvoor de wens van de Kroaten om te voorkomen dat er een territoriale, door Moslims gedomineerde verbinding tot stand komt tussen Bihac en centraal-Bosnië. Zoals reeds eerder gemeld, zijn de betrekkingen tussen beide bevolkingsgroepen juist bij Bihac gespannen. Om die reden beoogt het Kroatische bewind om tenminste een deel van Bihac aan Kroatië te binden. Een verbinding tussen Bihac en centraal-Bosnië, die versterking van de ABiH bij Bihac mogelijk zou maken, zou daar haaks op staan.

In recente Kroatische nieuwsuitzendingen wordt de Bosnische stad Bosansko Grahovo, aan de grens met Kroatië, aangeduid als "Hrvatsko Grahovo" (Kroatisch Grahovo). Grahovo is één van de steden die de afgelopen weken door de Kroaten is veroverd. De naamsverandering lijkt erop te wijzen dat het Kroatische bewind beoogt op grote schaal Kroaten in de stad te vestigen. Dit is opmerkelijk, omdat Grahovo bij de volkstelling van 1991 slechts een uiterst kleine Kroatische minderheid had, tegenover een Servisch bevolkingsaandeel van 95%. Naar verwachting zal de hernoeming van Grahovo van een "Bosnische" naar een "Kroatische" stad weinig bijdragen aan het vertrouwen van de Bosnische Moslims in de uiteindelijke intenties van de Kroaten.

Volgens een onbevestigde melding zijn op het vliegveld van Posusje (zuidwest-Bosnië) vijf (naar alle waarschijnlijkheid Kroatische) gevechtshelikopters waargenomen, vermoedelijk van het type Mi-24/HIND. Verondersteld wordt dat zij daarheen zijn overgebracht ter ondersteuning van de operaties die de Bosnisch- en Kroatisch-Kroatische strijdkrachten uitvoeren in de regio's Drvar/Sipovo/Jajce. Het betreft helikopters die Kroatië de afgelopen jaren in weerwil van het VN-wapenembargo heeft verworven. Voorzover bekend is dit de eerste maal dat Kroatische HINDs zijn gesignaleerd op (Kroatisch-)Bosnisch grondgebied. Hun aanwezigheid daar vormt, naast een schending van het wapenembargo, ook nog een overtreding van twee andere resoluties van de Veiligheidsraad, te weten

het verbod op aanwezigheid van buitenlandse militairen in Bosnië-Herzegovina en het verbod op militaire vluchten boven dat land.

Kroatië

De plv minister van Defensie van de Krajina, Milanovic, heeft eens te meer onderstreept dat Sector Oost vastbesloten is niet meer terug te keren onder Kroatische soevereiniteit. Hij stelde voor Sector Oost gedurende een periode van vijf jaar onder VN-toezicht te plaatsen en vervolgens onder de plaatselijke bevolking een referendum te organiseren over de staatkundige toekomst van het gebied. Milanovic is zelf uit Sector Oost afkomstig en geniet daardoor bij de lokale bevolking meer gezag dan overige leden van de ministerraad van de Krajina. Deze wordt door de meeste Serviërs uit Sector Oost niet erkend. De uitspraak van Milanovic vormt een indicatie dat de Kroatische Serviërs weliswaar Kroatisch gezag blijven verwerpen. Basis voor een compromis is zijn suggestie nauwelijks, omdat de uitslag van het voorgestelde referendum gezien de huidige bevolkingssamenstelling zonder enige twijfel zal zijn dat Sector Oost aansluiting wil bij het aangrenzende "Joegoslavië".

President Tudjman heeft verklaard dat hij bereid blijft tot een vreedzame oplossing van de problemen rond Sector Oost, maar dat hij geen verder uitstel daarvan wil tolereren. De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft aangegeven dat zijn regering bereid is in te stemmen met een "overgangsregeling" met betrekking tot dit gebied, voorafgaande aan herstel van het Kroatische gezag, maar dat een dergelijke regeling moeten zijn gerealiseerd vóórdat het huidige mandaat van UNCRO zal zijn verlopen. Deze uitspraken bevestigen dat Kroatië vast blijft houden aan herintegratie van Sector Oost in het Kroatische staatsverband. Daarbij wordt de voorkeur gegeven aan een vreedzame regeling, maar een militaire operatie niet uitgesloten. Eerder al had Granic verklaard dat Kroatië vóór het einde van dit jaar "de volledige controle" over zijn grenzen wil herstellen. Zijn jongste uitspraak is daarmee in overeenstemming, omdat het UNCRO-mandaat eind november 1995 verloopt.

Overigens zijn er voortdurend nieuwe aanwijzingen dat de Kroatische legertop, en ook een aantal politici, voorstander zijn van een gewapend optreden tegen Sector Oost. Zij gaan er van uit dat "Joegoslavië" niet tegen een dergelijke Kroatische operatie zal optreden omdat dit tot internationale reacties tegen het land, zoals verscherping van de VN-sancties, zal leiden. Sommigen zijn zelfs van mening dat Kroatië militair in staat is om de "Joegoslavische" strijdkrachten in een directe confrontatie over Sector Oost te verslaan. De recente militaire successen in de andere Sectoren zullen de voorstanders van deze beleidslijn ongetwijfeld in hun overtuiging hebben gesterkt. Tudjman zal bij de formulering van zijn beleid rekening moeten blijven houden met de invloed van de legertop en van meer extreem-nationalistische politieke stromingen die de voorkeur van de legerleiding delen, wanneer een doorbraak in het diplomatieke overleg over de toekomst van oost-Slavonië uitblijft.

Het Kroatische parlement is eerder deze week ontbonden. Op 29 oktober a.s zullen nieuwe parlementsverkiezingen worden gehouden. Zoals bekend waren er reeds eerder berichten dat Tudjman c.s. beoogden de verkiezingen, die aanvankelijk waren uitgeschreven voor het komende voorjaar, te vervroegen. Tudjman en zijn partij HDZ verwachten zeker electorale winst te behalen als gevolg van de

recente militaire successen in de Krajina. Dit is een realistische inschatting. Onduidelijk is nog of er op 29 oktober eveneens presidentsverkiezingen zullen worden gehouden.

Kort vóór de ontbinding heeft het Kroatische parlement nog een aantal amendementen op de kieswet aangenomen. Eén van de belangrijkste bepalingen is dat er een kiesdrempel van 5% zal worden ingevoerd. Ook is het aantal zetels dat is gereserveerd voor etnische minderheden gereduceerd (7 van de 127, waarvan 3 voor de Serviërs). Er is geen zetel gereserveerd voor Kroatische Moslims, hetgeen reeds heeft geleid tot een protest van president Izetbegovic. Het aantal zetels waarvoor Kroaten in het buitenland hun stem kunnen uitbrengen, is daarentegen uitgebreid tot 12. De Kroatische oppositie heeft gesteld dat niet alleen de datum van de verkiezingen, maar ook de wijzigingen in de kieswet bedoeld zijn om de positie van de HDZ te verbeteren. Momenteel hebben 14 partijen zitting in het Kroatische parlement; slechts drie daarvan bekleden méér dan 5% van de zetels. De afgelopen jaren heeft een aantal HDZ-politici en fracties zich uit onvrede met de autoritaire regeerstijl van president Tudjman hebben afgescheiden. De meest prominente daarvan is de partij van voormalig premier en voorzitter van het "oude" Joegoslavische Presidium Mesic, die echter naar verwachting in de parlementsverkiezingen de 5%-norm niet zal halen. Door de opwerping van een kiesdrempel kan de HDZ-leiding de invloed van dergelijke splinters beperken. Ook de bepaling dat de "buitenlandse" Kroaten méér afgevaardigden dan voorheen kunnen kiezen lijkt in het voordeel van de HDZ te werken, omdat deze Kroaten in het verleden vrijwel uitsluitend op de partij van Tudjman stemden.

De Kroatische afdeling van [REDACTED] heeft gemeld dat Kroatische grenswachten een aantal Serviërs heeft tegengehouden die de grens tussen Hongarije en Kroatië wilden oversteken. Het zou gaan om Serviërs die in augustus voor het Kroatische offensief tegen de Sectoren Noord en Zuid naar "Joegoslavië" waren gevlucht, maar die nu wilden terugkeren naar hun oorspronkelijke woonplaats. De Kroatische autoriteiten hebben diverse maatregelen genomen om een grootschalige terugkeer van Servische vluchtelingen te voorkomen. Zo is de termijn waarbinnen gevluchte Serviërs hun bezittingen kunnen terugvorderen, uiterst kort, al is zij onlangs uitgebreid van 45 tot 90 dagen. Nadat deze termijn verstreken is, vervallen de betreffende bezittingen aan de Kroatische staat, die ze zal herverdelen onder Kroaten die eerder door de Serviërs uit de Krajina waren verdreven. Tegen die achtergrond is het verre van uitgesloten dat bovengenoemde melding inderdaad op waarheid berust.

Servië/Montenegro

Volgens een melding van [REDACTED] nemen de "Joegoslavische" strijdkrachten (VJ) defensieve posities in langs de grens tussen Montenegro en Kroatië. Ook andere tekenen, zoals een avondklok en patriottische muziek op de radio in Montenegro, wijzen op een oplopende spanning in het grensgebied. Zoals bekend heeft de Kroatische regering reeds enkele malen gesteld desnoods gewapenderhand de (Bosnisch-)Servische artillerie terug te zullen dringen uit het achterland van de Kroatische havenstad Dubrovnik. Als reactie daarop heeft de VJ ook zijn aanwezigheid in het aangrenzende Montenegro versterkt. Een "Joegoslavische" interventie behoort tot de mogelijkheden indien de HV inderdaad posities ten noorden van Dubrovnik zou aanvallen. In dat geval zouden ook de krachtsverhoudingen veranderen met betrekking tot het Kroatische schiereiland Prevlaka, dat door

"Joegoslavië" wordt opgeëist omdat het de toegang tot de Montenegrijnse Baai van Kotor en de daarin gelegen marinebases beheerst.

Onlangs is bekend gemaakt welke personen door "Joegoslavië" zullen worden afgevaardigd naar de onderhandelingen over een vredesregeling voor Bosnië-Herzegovina. Milosevic zal aan het hoofd van de gezamenlijke delegatie staan. Ook de "Joegoslavische" minister van Buitenlandse Zaken Milutinovic zal deel uitmaken van de afvaardiging. De derde onderhandelaar zal de Montenegrijnse president Bulatovic zijn. Diens aanwezigheid in de delegatie kan het gevolg zijn van recente uitingen van onvrede van Montenegrijnse zijde over een te geringe aandacht voor Montenegrijnse belangen van Servische zijde. Het kan echter ook een aanwijzing zijn dat de kwestie rond het Kroatische schiereiland Prevlaka, dat de strategisch gelegen Montenegrijnse Baai van Kotor beheerst en bovendien een rol speelt in het achterland van de Kroatische havenstad Dubrovnik, een belangrijk onderwerp op de agenda zal vormen.

Vorige week is de secretaris van de Democratische Liga voor Kosovo (LDK), Merovci, door Servische veiligheidsdiensten gearresteerd vanwege verboden wapenbezit. Inmiddels is hij in staat van beschuldiging gesteld. Dit is opmerkelijk, omdat de afgelopen jaren nauwelijks sprake is geweest van Servische maatregelen tegen de LDK, de belangrijkste partij van de onderdrukte Albanese meerderheid in Kosovo. Wellicht wil het Servische bewind met de arrestatie van Merovci de betrokkenheid van de LDK bij "grootschalig wapenbezit" in Kosovo illustreren. Denkbaar is dat de Albanese de arrestatie van Merovci zullen beschouwen als een provocatie, waardoor deze aanleiding kan geven tot nieuwe confrontaties tussen Serviërs en Albanese in Kosovo.

Macedonië

In de "Joegoslavische" pers is veel aandacht besteed aan een recent incident in het hoofdkwartier van de belangrijkste Servische partij in Macedonië. Vorige week is dit hoofdkwartier bezocht door Macedonische politie-functionarissen, waarbij portretten van de Servische president Milosevic en andere Servische staatssymbolen werden verwijderd. De leider van de betreffende partij heeft in de "Joegoslavische" media gesteld dat er sprake was van een "nieuwe provocatie" van Macedonische zijde die deel uitmaakt van een "intimidatiecampagne" tegen de Macedonische Serviërs. Hoewel het aantal Serviërs in Macedonië klein is (maximaal enkele tienduizenden), is het Macedonische bewind bevreesd voor Servische territoriale ambities, waarbij de Macedonische Serviërs als "Vijfde Colonne" zouden kunnen worden gebruikt. Deze vrees wordt versterkt doordat Servische nationalistische Macedonië als "zuid-Servië" beschouwen en doordat "Joegoslavië" tot op heden geweigerd heeft de onderlinge grens te erkennen, waarbij een beroep wordt gedaan op administratieve onduidelijkheden. Hoewel "Joegoslavië" formeel stelt geen aanspraken te hebben op buurlanden, is het de afgelopen jaren herhaaldelijk gekomen tot incidenten aan de Servisch-Macedonische grens.